

Mieszkańcy Polski doświadczają jednego z najwyższych poziomów zanieczyszczenia powietrza w Unii Europejskiej, który przyczynia się do ok. 46 000 przedwczesnych zgonów rocznie. Jest to spowodowane głównie wysoką zależnością od paliw kopalnych w procesie produkcji energii. Pył zawieszony w powietrzu polskich miast jest szczególnie szkodliwy dla najmłodszych, u których negatywnie wpływa na stan dróg oddechowych i efekty uczenia się. Jednocześnie, w procesie spalania paliw kopalnych, który generuje zanieczyszczenia, do atmosfery emitowane są gazy cieplarniane potęgujące zagrożenia dla przyszłych pokoleń związane z kryzysem klimatycznym. Wobec utrzymującego się trendu rekordowo niskiej dzietności, zdrowie i dobrostan dzieci są priorytetowym obszarem działań polskiego sektora publicznego. Zarazem, niedawne doniesienia wskazują na powiązanie silnych obaw o stan środowiska naturalnego z intencją niskiej dzietności. Potencjalni przyszli rodzice, świadomi zagrożeń ekologicznych płynących ze zmian klimatycznych i poziomu zanieczyszczenia nie chcą, żeby ich dzieci musiały borykać się z m.in. z brakiem dostępu do świeżego powietrza.

Podstawowym celem projektu jest zbadanie wpływu, jaki intencje dotyczące posiadania dzieci mają na różnice w preferencjach dotyczących interwencji poprawiających jakość powietrza w Polsce, w przypadku programów różniących się zakładanym horyzontem czasowym implementacji i skutkami dla różnych grup wiekowych. Osoby planujące większą rodzinę, lub zostanie rodzicami w niedalekiej przyszłości są prawdopodobnie bardziej wrażliwe na odkładanie interwencji w jakość powietrza w czasie oraz ich skutki dla najmłodszych. W badaniu uwzględnione zostaną pytania o plany dotyczące dzietności w formie postrzeganego prawdopodobieństwa założenia lub powiększenia rodziny w danym czasie, co umożliwi uczestnikom zakomunikowanie poziomu niepewności względem tej kwestii. Dodatkowo, za pomocą osobnego psychologicznego kwestionariusza określone będzie generalne nastawienie badanych do kwestii posiadania dzieci.

Konstrukcja badania, w którym wartości ze sfery sacrum takie, jak wartość ludzkiego życia i zdrowia zestawione są z wymiarem finansowym interwencji środowiskowych budzi pytania o wrażliwość badanych na tabu związane z takimi porównaniami. Kolejnym celem badania jest sprawdzenie, jak rozważanie wyborów ze sfery tabu wpływa na wycenę programów poprawy jakości powietrza w przypadku różnych sposobów prezentacji możliwej decyzji. Uczestnicy badania prawdopodobnie będą różnić się poziomem skłonności do moralnego zaangażowania w podejmowane decyzje, co może skutkować różną wrażliwością na tabu związane z wyborami i sposób prezentacji wyborów. Hipoteza ta zostanie zbadana dzięki uwzględnieniu dedykowanego kwestionariusza moralnego odłączenia.

Generalizacja wniosków z wyników przeprowadzonego badania wymaga odpowiednio dobranej i dostatecznie licznej próby oraz zastosowania odpowiedniego narzędzia do kolekcjonowania danych. W związku z tym, planowane badanie zostanie przeprowadzone w formie ankietowej przez renomowaną agencję badania opinii publicznej na około 1000 osób w wieku rozrodczym. Badanie przyjmie formę eksperymentu wyboru warunkowego. Badani po zapoznaniu się z negatywnymi skutkami niskiej jakości powietrza i stanem zanieczyszczenia atmosfery w ich rejonie zamieszkania zostaną poproszeni o serię wyborów między alternatywami dotyczącymi interwencji w jakość powietrza. Alternatywy różnić się będą atrybutami takimi jak ryzyko zdrowotne dla poszczególnych grup wiekowych, wpływ na stan budynków oraz wpływ na obciążenia podatkowe. Dodatkowo zebrane zostaną wspomniane wcześniej dane o planowanej dzietności oraz moralnym odłączeniu od podejmowanych decyzji.

Mimo prośby o szczerą odpowiedź i poinformowaniu badanych o procedurze przekazania wyników administracji publicznej, istnieje ryzyko, że część uczestników potraktuje wybory jakby nie miały szansy skutkować realnymi konsekwencjami. Ostatnim celem badania jest sprawdzenie, czy postrzeganie konsekwencyjności badania jest związane z obecnością wyborów typu tabu. Przegląd literatury wskazuje, że badani mogą niedowierzać, że wybory w scenariuszu z 'tabu' zostaną przekazane publicznym decydom przez badaczy, którzy mają dobre intencje i prawdopodobnie nie chcieliby dopuścić do realizacji moralnie niedopuszczalnych scenariuszy. Z kolei potencjalny brak poczucia konsekwencyjności w badaniu znacząco obniża wiarygodność wyników i możliwość ich zastosowania do optymalizacji alokacji środków publicznych.

Najważniejszym efektem badania będzie określenie wartości poprawy jakości powietrza, kosztu odroczenia tejże oraz wycena zmniejszenia ryzyk zdrowotnych dla różnych grup wiekowych przez mieszkańców polskich miast w wieku rozrodczym. Określenie pożądanego poziomu inwestycji publicznych środków w ochronę zasobów naturalnych, takich jak czyste powietrze, jest priorytetowym obszarem w dobie postępującej degradacji środowiska i niepokojących zmian klimatu. Uwzględnienie planowanej dzietności pozwala interpretować wyniki badania w kontekście przyjętej przez respondentów perspektywy ich rodzinnej przyszłości. Badanie może dodatkowo wzbogacić wiedzę o zachowaniach w przypadku trudnych wyborów moralnych ze sfery tabu i postrzeganiu konsekwencyjności wyborów w przypadku ankiet, które sugerują rozważanie powszechnie tabuizowanych decyzji. Wyniki badania mogą stanowić podstawę do aktualizacji rekomendacji dotyczących sposobu formułowania pytań o preferencje w kontekście obciążających moralnie wyborów.